

УДК 330.322

А.Є.Кальницький, к.е.н., **В.О.Огородник**,
Закарпатський державний університет,
м. Ужгород

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У КАРПАТСЬКОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РАЙОНІ

Дане дослідження розкриває особливості інвестиційного процесу Карпатського економічного району. У статті проаналізовано розподіл інвестицій та їх походження. Визначено місце Карпатського економічного району серед економічних районів України за обсягом інвестицій.

Данное исследование раскрывает особенности инвестиционного процесса Карпатского экономического района. В статье проанализированы распределение инвестиций, их происхождение и направление. Определено место Карпатского экономического района среди экономических районов Украины по объему инвестиций.

This study reveals the characteristics of the investment process in the Carpathian economic region. In the article was analysed the distribution of investments and their origin. In the article was detected the place of the Carpathian economic region among economic regions of Ukraine.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, Карпатський економічний район, показник, обсяг.

Інвестування є необхідною умовою формування сучасних конкурентних переваг регіону, які базуються на його випереджальному розвитку. Останній в сучасних умовах має місце за умов переходу від індустріального до постіндустріального суспільства, який, за думкою А.Чухно, можна забезпечити за умови впровадження інформаційно-інтелектуальних технологій, технічного та технологічного оновлення матеріального виробництва, високого зростання продуктивності праці, завдяки чому при відносному й абсолютному скороченні зайнятості у матеріальному виробництві можна домогтися зростання обсягів вироблюваної продукції, достатньої для задоволення внутрішніх потреб держави і для експорту на зовнішні ринки [7, с.15].

Оскільки інвестиційна діяльність – це сукупна діяльність з вкладення грошових коштів і інших цінностей в сучасні проекти, а також забезпечення віддачі вкладень, з одного боку, і як важливий елемент розвитку економіки – з іншого [1, с.191], то в умовах посткризового стану після фінансової кризи, що вразила як світову, так і українську економіку, збільшення обсягів і підвищення ефективності інвестицій стають найважливішими чинниками економічного розвитку.

Для підвищення ефективності інвестицій, на нашу думку, необхідно враховувати територіальні особливості інвестиційної діяльності регіонів.

Саме тому розробленню та реалізації механізмів впровадження інвестиційної діяльності на регіональному рівні відводиться важливе місце серед інших напрямів регіональних досліджень.

Теоретичні, методичні та прикладні аспекти інвестиційної діяльності висвітлені в наукових працях провідних вчених: І.А.Бланка, В.В.Бочарова, В.Н.Букато, М.А.Песселя, Т.В.Віторта, Л.Д.Гитмана, М.Д.Джонка, М.П.Денисенко, Е.Дж.Долин, Д.Ліндсей, С.Ф.Покропивного, С.В.Мочерного, А.А.Задоя, Ю.Е.Петруня, Н.Н.Ушакова, А.В.Чупіса, І.П.Колота, Н.М.Внукова,

І.П.Косарева.

Завданням даного дослідження є аналіз регіональних показників інвестиційної діяльності Карпатського економічного району.

У статті ставиться за мету оцінка структури і динаміки та виявлення деяких особливостей інвестиційної діяльності Карпатського економічного району.

Важливою умовою динамічного розвитку національної економіки є активізація інвестиційної діяльності на регіональному рівні, яка може бути досягнута тільки шляхом застосування механізму стратегічного управління інвестиційним процесом.

Оскільки стратегічний менеджмент розглядається як найбільш прогресивна концепція управління, що відповідає сучасним ринковим вимогам і передбачає активну адаптацію до змін оточення. Як вважає член-кореспондент НАН України В.Міклова та його однодумці, стратегічне управління торкається саме питань прогнозування глобальних змін економічних ситуацій, передбачення та виявлення факторів майбутнього успіху, пошуку масштабних рішень та їх реалізації, які вплинуть на стійкість та стабільний характер розвитку [2, с.9].

Для ефективного стратегічного управління інвестиційним процесом регіону необхідно проаналізувати об'єкт дослідження (інвестиційний процес регіону) в динаміці та в порівнянні з інвестиційним процесом в іншому регіоні.

Ключовою проблемою при порівняльному аналізі регіонів України є значні диспропорції соціально-економічного стану регіонів. Для часткового усунення даної проблеми порівняльний аналіз був проведений для Карпатського економічного району з іншими районами країни та Закарпатської області з областями, які входять до складу Карпатського економічного району.

Основою стабільного функціонування будь-якої економіки є її належне інвестиційне забезпечення. Враховуючи слабкий соціально-економічний розвиток Карпатського економічного району, пожвавлення інвестиційного процесу має стати шляхом до його поліпшення.

Дослідивши загальний розмір капітальних інвестицій у 2011 році, можна зробити висновок про відставання Карпатського економічного району від інших районів України (6-ий показник з 9-ти) (табл. 1). Найбільше інвестицій в Карпатському економічному районі було вкладено у Львівській області – 12957 млн. грн. Це лише шостий по Україні показник. Наприклад, у Донецькій області було інвестовано 27340 млн. грн., на Дніпропетровщині – 22265 млн. Ситуація в Закарпатській області ще гірша – тут інвестовано 3352 млн. грн. (20-й показник). Найменше капітальних інвестицій вкладено в Чернівецькій області – 2487 млн. грн. Порівнявши розмір капітальних інвестицій в 2011 році з кризовим 2009 роком, слід відзначити позитивну динаміку, але докризового рівня по Карпатському економічному району ще не досягнуто (2008 р. – 28060 млн. грн., 2011 р. – 23211 млн. грн.).

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Таблиця 1

*Місце Карпатського економічного району за обсягом капітальних інвестицій**

(у фактичних цінах; млн. грн.)

Економічні райони	Області	Рік					2011 у % до загальної кількості	Місце за показниками 2009 року
		2007	2008	2009	2010	2011		
Всього по Україні		176244	214807	152365	152274	210696	100	-
Донецький	Всього	31250	37150	22436	21557	35106	16,7	II
	Донецька	20355	26514	16790	15324	27340	13,0	1
	Луганська	10895	10636	5646	6233	7766	3,7	9
Придніпровський	Всього	24556	29484	21789	24452	29633	14,1	IV
	Дніпропетровська	17359	21039	15899	15752	22265	10,6	2
	Запорізька	7197	8445	5890	8700	7368	3,5	10
Північно-Східний	Всього	25933	27649	22629	22022	30235	14,4	III
	Харківська	14432	13424	10447	9850	14867	7,1	5
	Полтавська	8292	10338	9395	9278	11875	5,6	7
	Сумська	3209	3887	2787	2894	3493	1,7	18
Столичний (Центрально-Поліський)	Всього	20723	26900	17861	18859	27759	13,2	V
	Київська	14032	18926	12209	12623	19195	9,1	3
	Чернігівська	3452	3593	2153	2289	3048	1,4	22
	Житомирська	3239	4381	3499	3947	5516	2,6	12
Центральний (Центрально-Український)	Всього	7707	9379	6919	6237	8886	4,2	VIII
	Черкаська	4808	5815	3616	3385	3753	1,8	17
	Кіровоградська	2899	3564	3303	2852	5133	2,4	13
Подільський	Всього	10517	14096	9082	10243	13827	6,6	VII
	Вінницька	4652	5487	3334	4391	6622	3,1	11
	Хмельницька	3643	5437	4081	3424	4531	2,2	15
	Тернопільська	2222	3172	1667	2428	2674	1,3	23
Північно-Західний (Західно-Поліський)	Всього	6755	8121	6107	4733	5962	2,8	IX
	Волинська	3254	3917	2844	2017	2685	1,3	24
	Рівненська	3501	4204	3263	2716	3277	1,6	19
Карпатський	Всього	20327	28060	18163	19482	23211	11,0	VI
	Закарпатська	3036	3777	2429	2489	3352	1,6	20
	Львівська	9872	12696	8382	9646	12957	6,1	6
	Івано-Франківська	4804	7104	4311	5136	4415	2,1	16
	Чернівецька	2615	4483	3041	2211	2487	1,2	25
Причорноморський	Всього	28476	33968	27379	24689	36077	17,1	I
	АРК	8306	9889	7044	8278	18049	8,6	4
	Одеська	12844	14666	12772	9886	9960	4,7	8
	Миколаївська	4276	5006	4909	4351	4822	2,3	14
	Херсонська	3050	4407	2654	2174	3246	1,5	21

*Розраховано за джерелом: [3-6]

Майже аналогічною є ситуація щодо інвестицій в основний капітал. У Львівській області в 2011 році інвестовано 11416 млн. грн., Закарпатській – 2937 млн. грн., Івано-Франківській – 3584 млн. грн., Чернівецькій – 2195 млн. (табл. 2). Загалом по Карпатському економічному району простежується позитивна динаміка, але досягнення докризового рівня ще не відбулося (2008 р. – 23786 млн. грн., 2011 р. – 20132 млн. грн.).

Уваги заслуговують темпи зростання цього показника: якщо по Україні відбулось збільшення інвестицій в основний капітал в 2011 році порівняно з 2010 роком на 41%, то в Карпатському економічному районі – на 22,1%. Для прикладу, в Донецькому економічному районі збільшення відбулось на 75,6%, а в Причорноморському – на 54,7%. Це є свідченням того, що всі райони відчували приплив інвестицій в 2011 році, незважаючи на суттєве зменшення, яке відбувалось під впливом фінансової кризи з кінця 2008 р. Карпатський регіон не став винятком, а інвестиції в основний капітал у 2011 році були менше ніж в докризовий 2008 рік. За темпами зростання інвестицій в основний капітал Карпатський економічний район займає 8 позицію з 9 можливих.

Таблиця 2

Темпи зростання інвестицій в основний капітал*

(у фактичних цінах; млн. грн.)

Економічні райони	Області	2007	2008	2009	2010	2011	Темпи зростання (2011-2010)	Місце за темпом зростання
Всього по Україні		149167	185347	122060	123363	173931	41,0	-
Донецький	Всього	26652	31135	17363	15777	27701	75,6	I
	Донецька	16898	22136	12985	11072	21594	95,0	2
	Луганська	9754	8999	4378	4705	6107	29,8	14
Придніпровський	Всього	21281	25522	17904	19906	25060	25,9	VII
	Дніпропетровська	14874	18063	13254	12570	18118	44,1	7
	Запорізька	6407	7459	4650	7336	6942	-5,4	24
Північно-Східний	Всього	21158	23674	18191	16841	23672	40,6	IV
	Харківська	12051	11819	8315	7301	10648	45,8	6
	Полтавська	6672	8840	7691	7317	10217	39,6	10
	Сумська	2435	3015	2185	2223	2807	26,3	15
Столичний	Всього	17522	23620	13841	16038	21672	35,1	VI
	Київська	12658	16921	9955	11263	15436	37,1	12
	Чернігівська	2422	3053	1588	1756	2455	39,8	9
	Житомирська	2442	3646	2298	3019	3781	25,2	17
Центральний	Всього	6718	8176	5806	5237	7502	43,2	III
	Черкаська	4236	5128	3040	2797	3008	7,5	22
	Кіровоградська	2482	3048	2766	2440	4494	84,2	3
Подільський	Всього	9250	12444	7569	8775	11923	35,9	V
	Вінницька	4136	4751	2670	3754	5599	49,1	5
	Хмельницька	3135	4849	3471	2912	3995	37,2	11
	Тернопільська	1979	2844	1428	2109	2329	10,4	19
Північно-Західний	Всього	5791	7589	5110	4056	4942	21,8	IX
	Волинська	2867	3917	2414	1740	2191	25,9	16
	Рівненська	2924	3672	2696	2316	2751	18,8	18
Карпатський	Всього	17267	23786	14672	16484	20132	22,1	VIII
	Закарпатська	2642	3304	1915	2170	2937	35,3	13
	Львівська	8287	10799	6708	8061	11416	41,6	8
	Івано-Франківська	4006	5950	3447	4262	3584	-15,9	25
	Чернівецька	2332	3733	2602	1991	2195	10,2	20
Причорноморський	Всього	23528	29401	21604	20249	31327	54,7	II
	АРК	7007	8655	5536	6781	16257	139,7	1
	Одеська	10500	12484	9959	8009	8119	1,4	23
	Миколаївська	3699	4333	4022	3775	4114	9,0	21
	Херсонська	2322	3929	2087	1684	2837	68,5	4

*Розраховано за джерелом: [3-6]

Децо іншим є показники Карпатського економічного району за рівнем капітальних інвестицій на душу населення. Він надає нам більш точну картину щодо інвестиційної активності, оскільки враховує його індивідуальні особливості (наявну чисельність населення). Київська область передреє за найбільшою кількістю капітальних інвестицій на душу населення протягом 2007-2011 рр., а Тернопільська майже завжди на останньому місці. Можна припустити, що саме Київська область і Придніпровський економічний район будуть розвиватися найшвидшими темпами в найближчі роки.

У середньому по Карпатському економічному району в 2011 р. надійшло 2394,8 грн. інвестицій в основний капітал на душу населення. Найбільше в основний капітал у 2011 році в Карпатському економічному районі на душу населення було інвестовано в Чернівецькій області – 2887,3 грн., а в Закарпатській найменше – 1542,5 грн.

Основне місце серед джерел фінансування інвестицій в Карпатському районі належить власним фінансовим ресурсам господарюючих суб'єктів. У середньому цей показник у Карпатському економічному районі в 2011 році

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

становив 46,2% (табл. 3). Максимальне значення даного показника спостерігалось в 2011 році у Львівській області (61,5%), а мінімальне – в Закарпатській (32,9%). Бюджетні кошти як джерело фінансування становить невеликий відсоток. Максимальне його значення спостерігалось в 2011 році в Чернівецькій області (25,9%), а мінімальне – в Івано-Франківській (10,5%). В 2011 році залишається незначною питома вага інших джерел інвестиційних ресурсів, включаючи кредити, кошти населення, іноземні інвестиції.

Таблиця 3

*Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування
в Карпатському економічному районі за 2005–2010 рр. **

Область	Джерела	2005	2007	2008	2009	Відхилення 2009 від 2008 року
Закарпатська	Бюджетні кошти	11,5	13,9	16,9	17,6	0,7
	Власні кошти підприємств та організацій	43,9	26,5	31,0	32,9	1,9
	Кредити банків та інші позики	13,3	21,5	16,6	12,8	-3,8
	Кошти іноземних інвесторів	6,4	3,9	1,7	8,2	6,5
	Кошти населення	16	27,1	28,	18,3	-9,7
	Інші кошти	8,9	7,1	5,4	10,2	4,8
Львівська	Бюджетні кошти	8,4	9,2	10	12,5	2,5
	Власні кошти підприємств та організацій	57,9	58,8	58,1	61,5	3,4
	Кредити банків та інші позики	15,1	17,2	12,7	10,7	-2
	Кошти іноземних інвесторів	8,9	3,6	6,7	5,8	-0,9
	Кошти населення	4,0	10,2	11,1	7,0	-4,1
	Інші кошти	5,7	1,0	1,4	2,5	1,1
Івано- Франківська	Бюджетні кошти	10,7	10,1	18,6	10,5	-8,1
	Власні кошти підприємств та організацій	54,2	51,0	45,6	56,1	10,5
	Кредити банків та інші позики	14,7	13,2	17,7	12,8	-4,9
	Кошти іноземних інвесторів	2,4	8,0	2,6	1,0	-1,6
	Кошти населення	8,6	11,7	11,6	11,5	-0,1
	Інші кошти	9,3	6,0	3,9	8,1	4,2
Чернівецька	Бюджетні кошти	26,3	19,4	35,5	25,9	-9,6
	Власні кошти підприємств та організацій	34,6	45,3	24,9	34,2	9,3
	Кредити банків та інші позики	14,9	11,7	20,2	22,3	2,1
	Кошти іноземних інвесторів	1,7	0,2	1,2	1,4	0,2
	Кошти населення	13,4	16,6	14,5	11,4	-3,1
	Інші кошти	9,1	4,8	3,7	4,8	1,1

*Розраховано за джерелом: [3–6]

Загалом, проаналізувавши інвестиційну діяльність в Карпатському економічному районі за 2011 рік, можна зробити висновок, що на фоні України досліджуваний район характеризується низьким рівнем протікання інвестиційного процесу. А Закарпатська область за базовими інвестиційними показниками знаходиться на останніх позиціях. Ситуація з інвестиціями покращується як по всій країні загалом, так і по Карпатському економічному району зокрема, але рівень показників, які характеризували інвестиційний процес у 2008 році, ще не досягнуто.

Список використаних джерел:

1. Качаев Ю. Д. Територіальні особливості інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів України / Ю.Д. Качаев // Часопис соц.-економ. геог.: міхререональний зб. наук. праць. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2007. –Вип. 3(2). – С. 190-198.
2. Мікловда В.П., Кубіній Н.Ю., Завадяк Р.І., Сокол І.І., Максименець І.І., Кубіній В.В. Стратегічне управління ефективністю підприємства у корпоративному секторі регіону: проблеми та шляхи вдосконалення: Монографія. – Ужгород: Ліра, 2010.

3. Статистичний збірник «Регіони України», 2011. У 2_х ч. Ч. 1 / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2010. – 358 с.
4. Статистичний збірник «Регіони України», 2011. У 2_х ч. Ч. 2 / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2010. – 783 с.
5. Статистичний щорічник України 2010 / За ред. О.Г. Осауленка. Видання Державного комітету статистики України, 2011. – 567с.
6. Україна у цифрах 2010 : стат. збірник / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. Н. П. Павленко]. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2011. – 252 с.
7. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. – К.: Логос, 2003, - 631с.

УДК 620.97

С.А.Климчук,

Національний технічний університет України «КПІ»,
м. Київ

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано та обґрунтовано необхідність розвитку альтернативних джерел енергії, зокрема біоенергетики на основі біомаси, енергії сонця, вітру та малої гідроенергетики. Виокремлено основні переваги та недоліки кожного виду джерел енергії. Акцентовано увагу на перспективі заміщення використання природного газу альтернативною енергетикою.

В статье проанализированы и обоснованы необходимость развития альтернативных источников энергии, в частности биоэнергетики на основе биомассы, энергии солнца, ветра и малой гидроэнергетики. Выделены основные преимущества и недостатки каждого вида источников энергии. Акцентируется внимание на перспективе замещения использования природного газа альтернативной энергетикой.

The article analyzed and the necessity of developing alternative energy sources, including bio-based biomass, solar, wind and small hydro. Pointed out in the main advantages and disadvantages of each type of energy sources. The attention to the future replacement of natural gas alternative energy.

Ключові слова: альтернативні джерела енергії, біомаса, мала гідроенергетика, структура споживання енергоресурсів, енергія сонця, «зелений» тариф.

Рівень забезпеченості енергетичними ресурсами суттєво впливає на стан соціально-економічного розвитку країни. Динамічний економічний розвиток, погіршення стану навколишнього природного середовища і значне виснаження невідновлювальних енергоресурсів зумовили актуальність пошуку та використання альтернативних джерел енергії.

Альтернативні джерела енергії – це відновлювані джерела енергії, до яких належать сонячна енергія, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан, дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [4].

Питанням розвитку альтернативних джерел енергії (АДЕ) присвячено низку наукових праць вчених та практиків, зокрема Г.Г.Гелетути, Г.М.Калетніка, С.О.Кудрі, В.Кухаря, В.Ласкаверського, О.Г.Макарчук, Н.О.Передерій та ін. Проте малодослідженими залишаються питання оцінки сучасного стану та визначення перспектив альтернативних джерел енергії.

Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку